

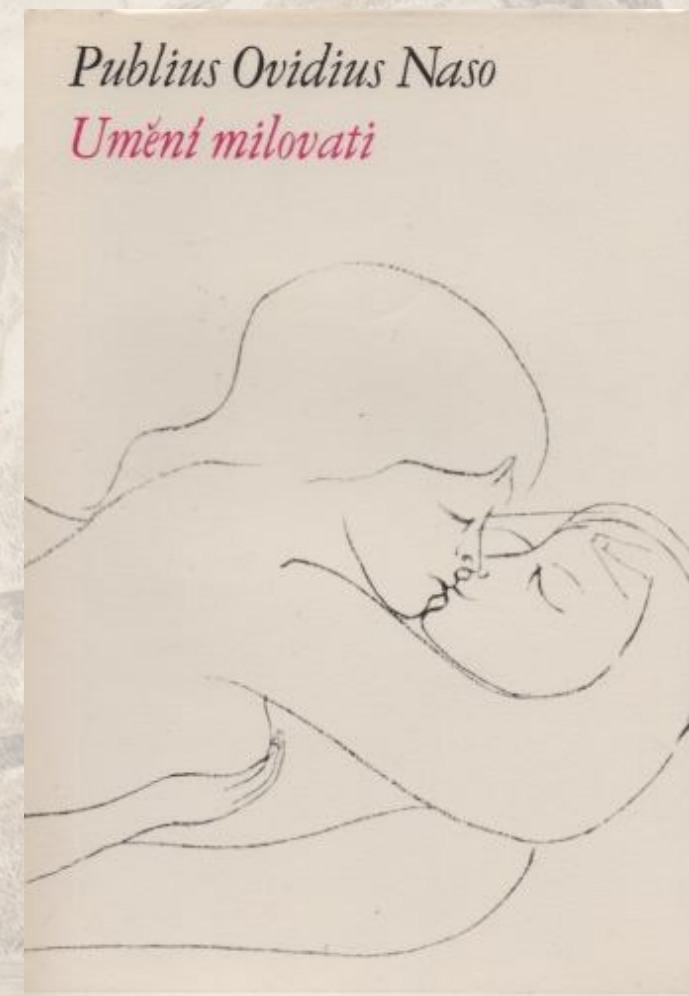
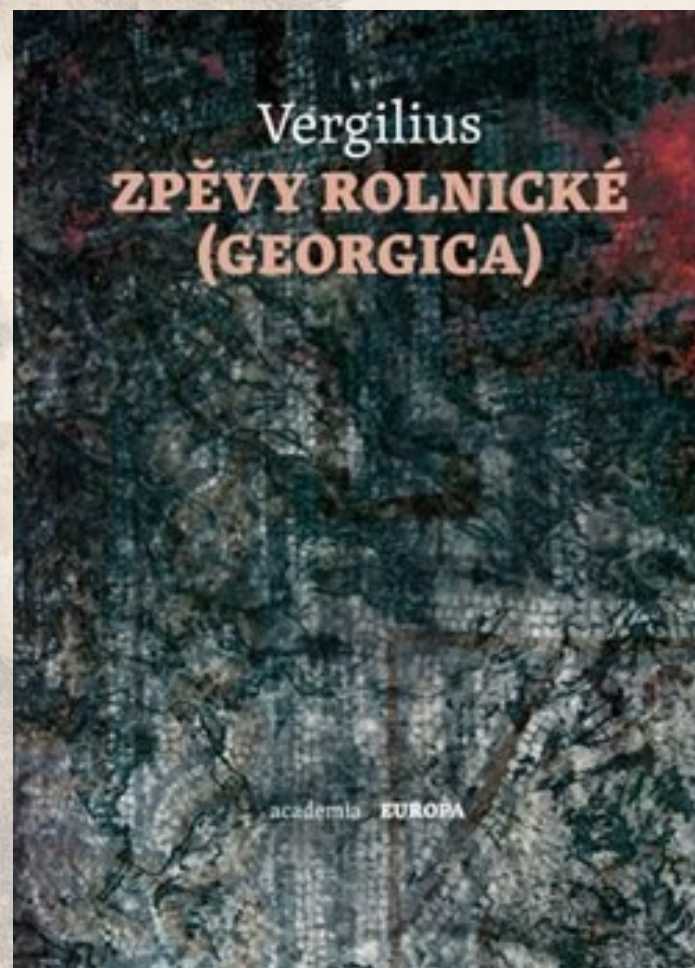
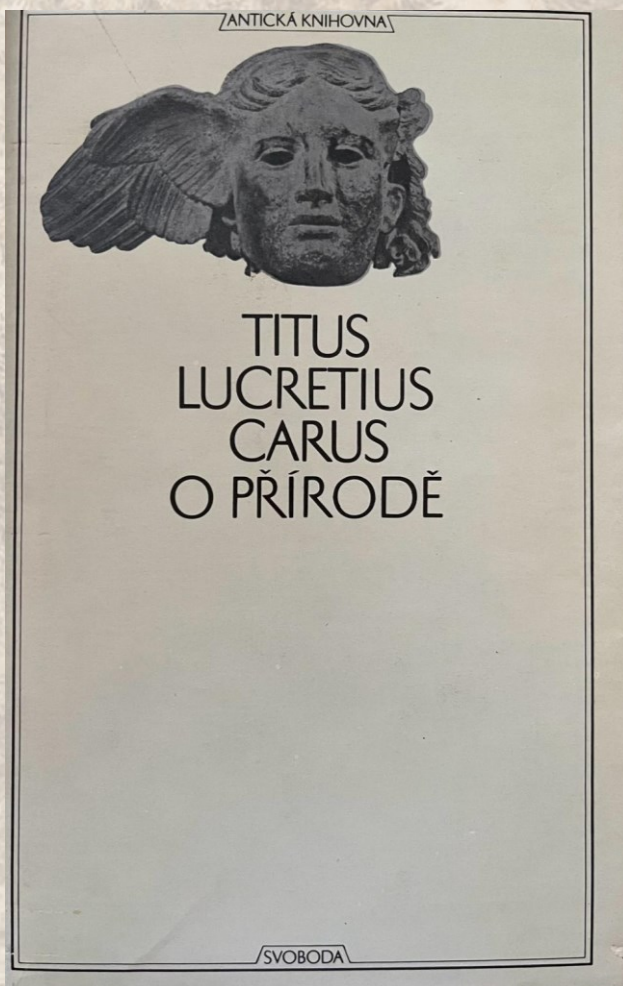

Strozzioho didaktický epos o čokoládě

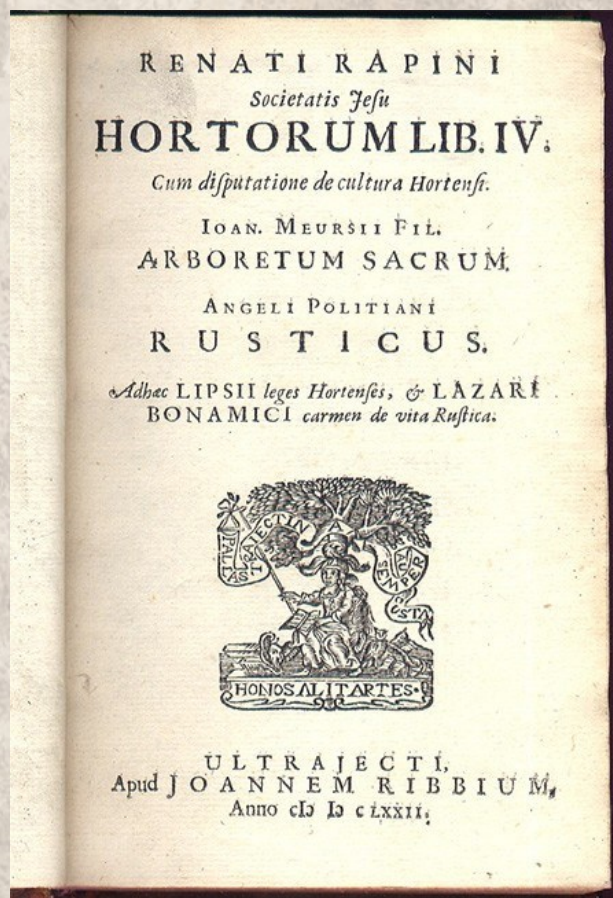
Martin Masliš

Ústav řeckých a latinských studií FF UK

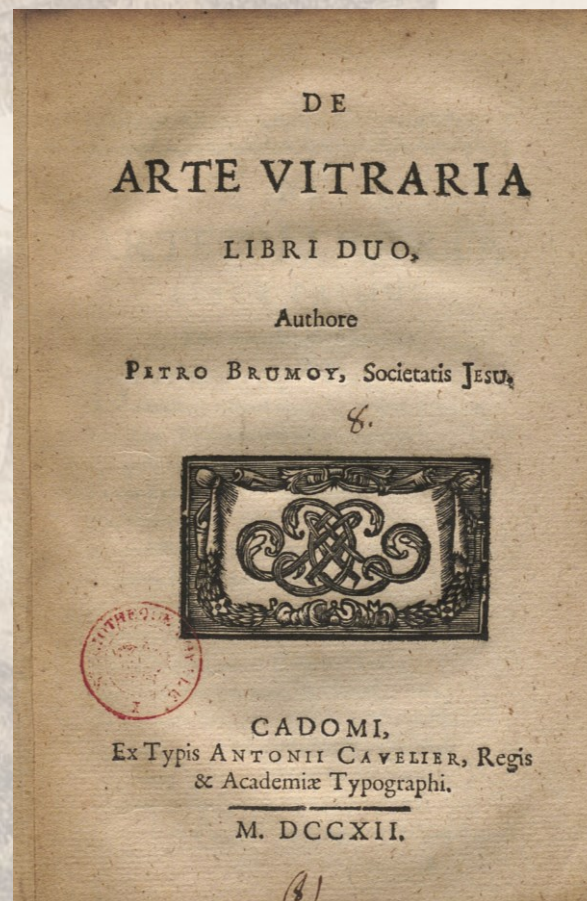
Latinská didaktická poezie

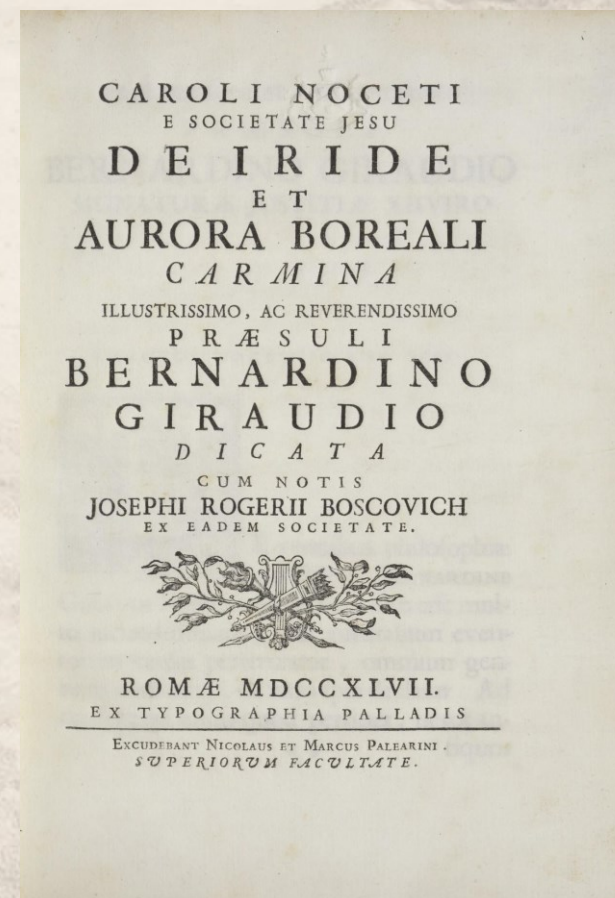
Raně novověká didaktická poezie

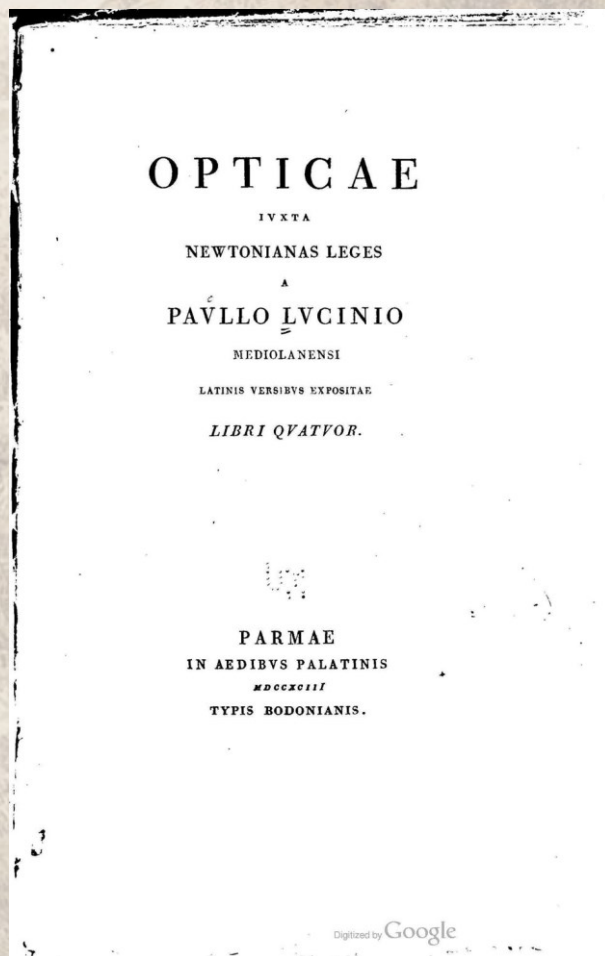
René Rapin, Zahrady
1665

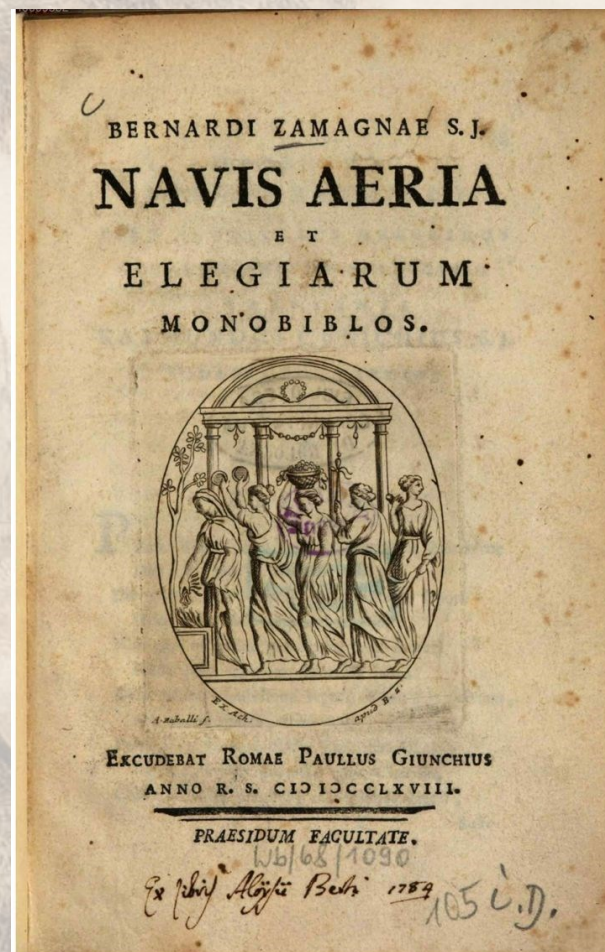
Pierre Brumoy, O sklářství
1712

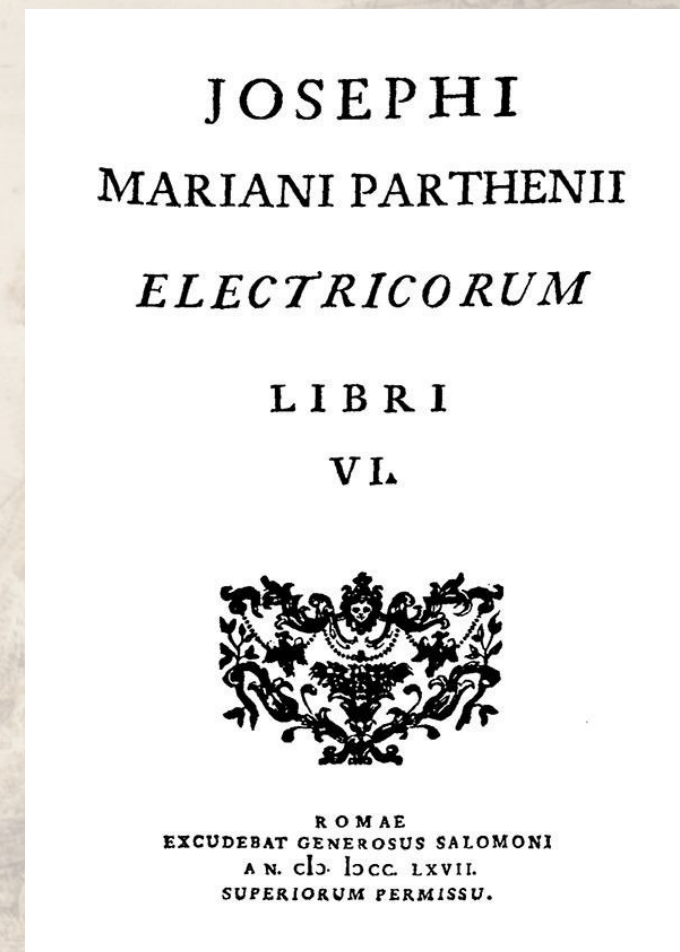
Carlo Noceti, O duze
O polární záři
1747

Paolo Lucini, Optika
1793

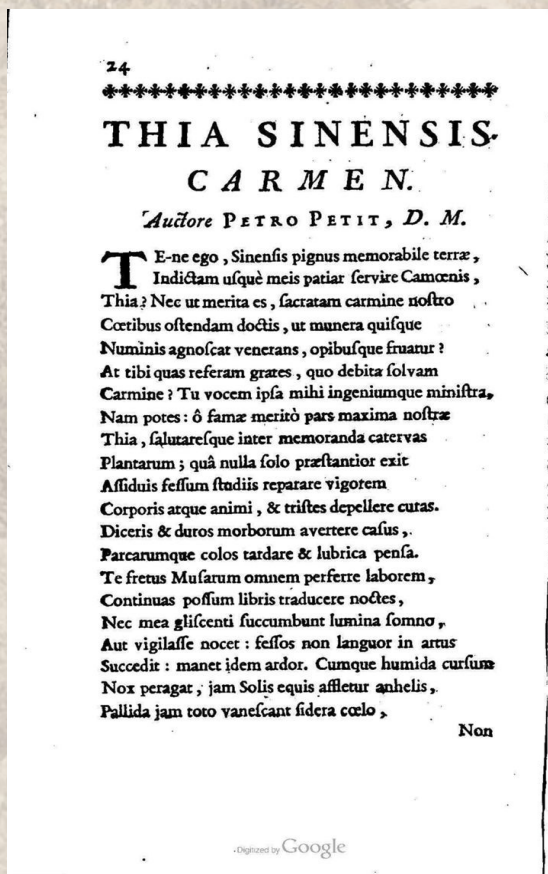

Bernardo Zamagna, Vzducholod'
1768

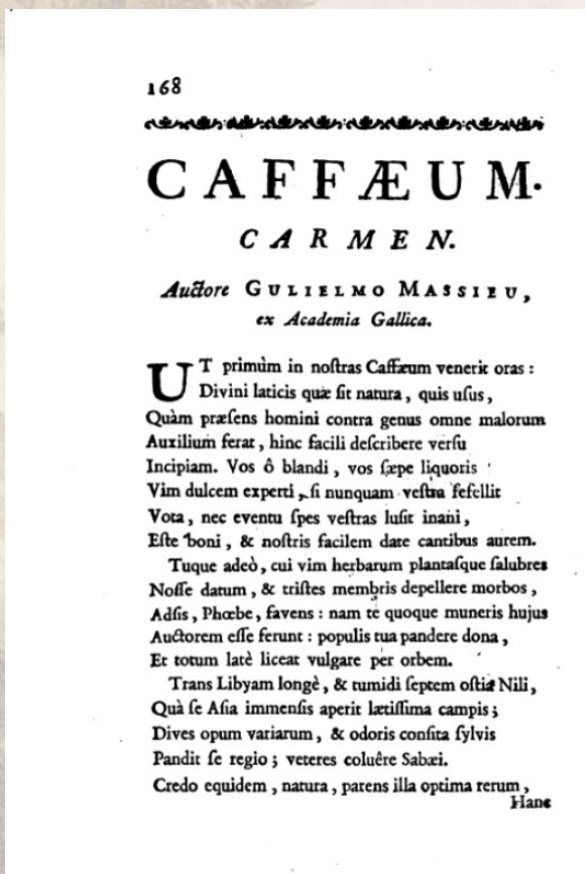

Giuseppe M. Mazzolari, Elektrina
1767

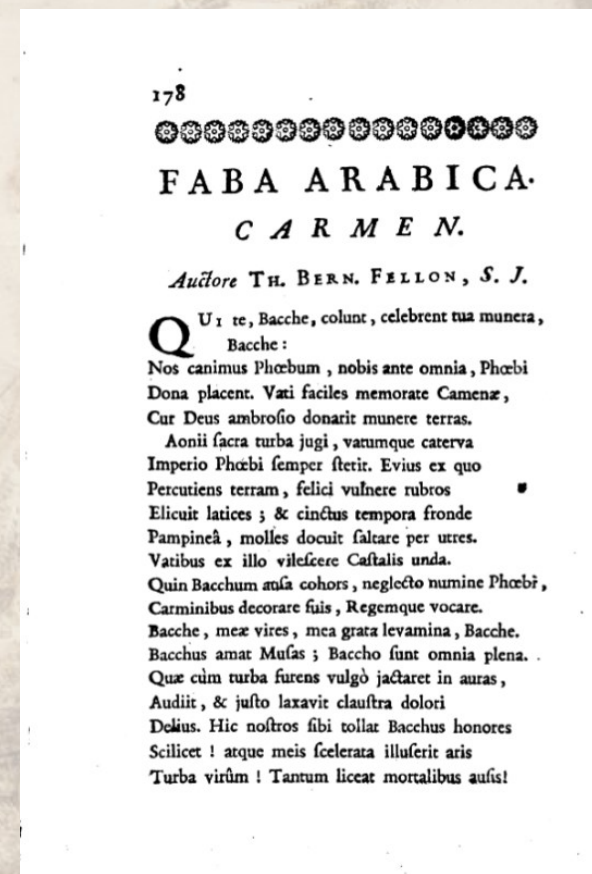
Básně o nápojích

Pierre Petit, Čínský čaj
1685

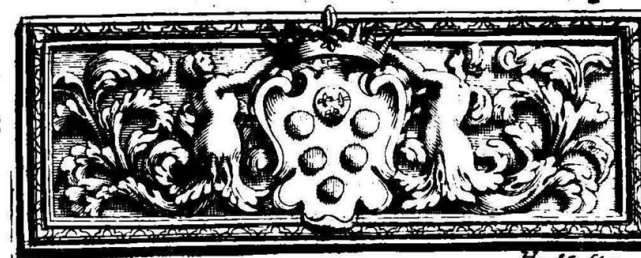
Guillaume Massieu, Káva
1738

Thomas B. Fellon, Arabské zrno
1696

O nápoji mysli aneb O přípravě čokolády

- Tommaso Strozzi (1631–1701)
- kazatel
- později jezuitský provinciál v Neapoli
- *De mentis potu sive de cocolatis opificio*
- 1689

DE COCOLATIS OPIFICIO LIBER PRIMUS.

QUæ pariat glandes arbor, quo semine tellus
Fæta, peregrinas læto ferat ubere fruges,
Queis tumido spumant Cocolatis pocula succo:
Quo sint hæc miscenda metro, qua lege paranda,
Et quos Mexiacum servetur Nectar in usus,
Hinc canere incipiam . deperam infernite Vati
Alipedem, musæ, quo vectus, litora, & omnem
Oceani tractum, fremitusque, & monstra per auras
Exuperem, terrasque alio sub sole calentes
Correptus Phæbi non vano Numine lustrem .
Intentatum alijs stat opus tentare ; reposto

A

Pan-

Struktura básně

- I. kniha
 - popis kakaovníku; původ stromu
 - láska kakaovníku a vanilky
 - výroba cukru
- II. kniha
 - příprava horké čokolády
 - příprava čokoládové zmrzliny
- III. kniha
 - léčivé účinky čokolády
 - epidemie hypochondrie

Philippe Sylvestre
Dufour, *Traitez
Nouveaux & Curieux du
Café, du Thé et du
Chocolate* (1688)

I. kniha

První verše

„Který strom rodí velké ovoce, z kterých semen přináší v žírném objetí úrodná země cizokrajné plody, které přísady přidat do čokoládového nápoje, ať spění se a vzedme, v jakém poměru smíchat je a jakým způsobem schystat, taktéž na co pomáhá mexický nektar, o tom teď začínám zpívat.“

(s. 1)

Mexiko

„Tam, kde Sól klesá z
nebeských výšin a
vypřahá čtyřspřeží, které
vykonalo práci, a svou
slábnoucí pochodeň noří
do hlubin...“

(s. 3)

Kakaovník a jeho plody

„Větvemi připomíná citrónovník, kmenem zas jabloň, no jeho koruna je širší, na jaře se zdobí jinými květy a z jiného semene vyvádí své potomstvo.“

(s. 3–4)

Komplikace

„Kdybys ochutnal kousek, poznal bys, že šťáva ze všech částí má stejnou chuť a povahu – kůra, semena i dužina plodu stahují trpkostí ústa, dráždí a jejich hořkost se protiví jemnému smyslu.“

(s. 5)

D. Quélus, *Histoire naturelle du cacao, et du sucre, divisée en deux traités* (1719)

Vyhnání bohů z Řecka

„...když barbarský Turek
zaplavil helénská města,
zhroutily se všude chrámy
řecké Minervy a obydlí
Múz...“

(s. 8–9)

Andrea Mantegna, Parnas,
Musée du Louvre, 1497

Řeč Apollóna k Múzám

Claude Lorrain, Krajina s Apollónem a Múzami,
Scottish National Gallery, 1652

„Do našich hor vpadl
národ vůči mně
nepřátelský a lhostejný k
učené Minervě, ostuda
přírody a lidského rodu,
potomstvo Gigantů, které
jak černý zvratek vyvrhla
země ke zkáze světa.“

(s. 11–12)

Stvoření kakaovníku z kopí

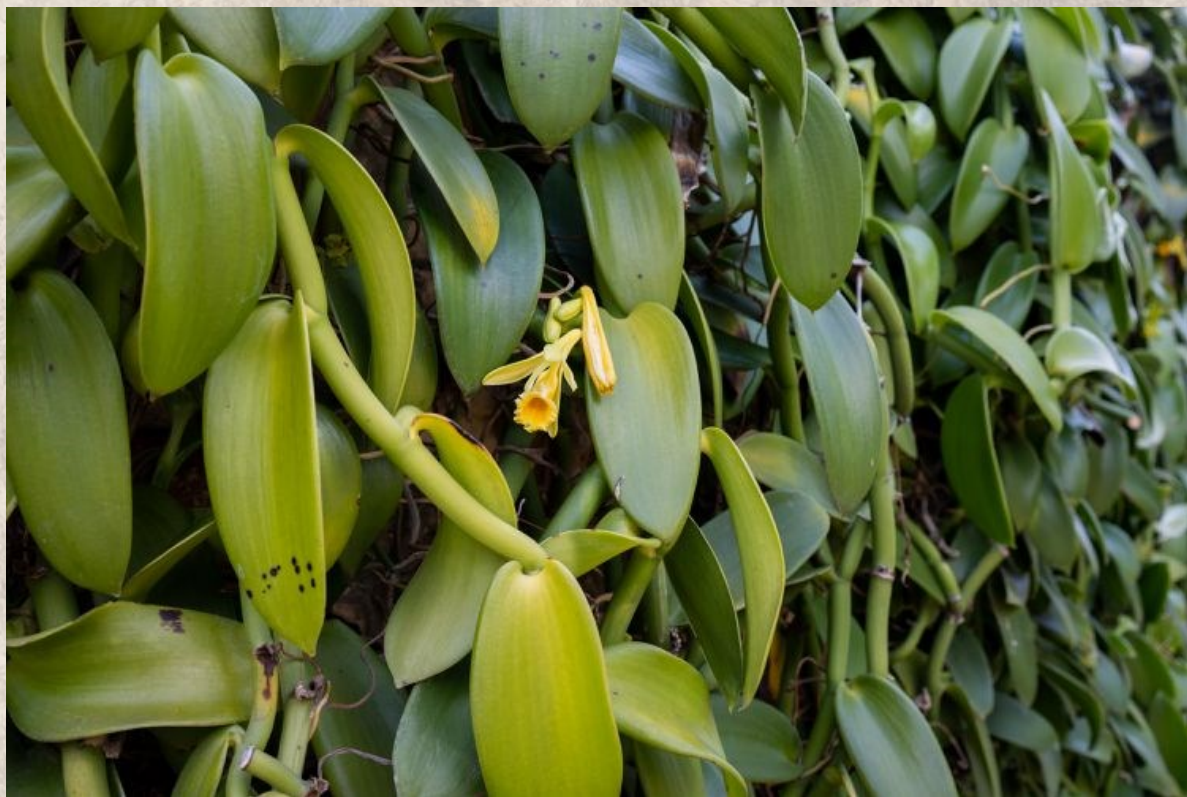

„Zde já svým úsilím vytvořím zdroj proudící z plodů stromu, aby jeho sláva překonala kastalské vody a aby básníci, když se napijí velkými doušky, v zápalu skládali básně inspirované apollinským vzplanutím.“

(s. 16)

Apollón Belvederský, Musei Vaticani

Láska kakaovníku a vanilky

„I mezi rostlinami je láska, kterou tichým poutem uzavírá příroda. Jeden strom se váhou svých větví opírá o větve druhého, stává se plodnějším díky jeho dechu a hojněji rodí ovoce, zatímco žíví svou lásku.“

(s. 21)

Proměna nymfy Kallirhoé ve vanilku

„Šlachy se člení a paže se mění ve větve. Část kadeří roste do šíře a stává se listím, zatímco prameny vlasů, jež skropily slzy, natékají a mění se v lusky. Líbezná vláha je lapena v plodu a pod jeho ochranou slza tuhne a přechází ve voňavá zrnka.“

(s. 24–25)

Výroba cukru

„Jedni do pružných košíku nabírají třtinovou drť a kladou ji pod lis, zatímco jiní spěchají napnutými pažemi otáčet šroubem a jak se celým tělem zapřou, těžce u toho supí. Lis díky neúnavné práci již skřípe a z jeho vlhkých okrajů řine se černavý mok; v plné hubě stroje pění záplava šťávy.“

(s. 26)

Diego Rivera, *El trapiche*, 1923

II. kniha

Recepty původních obyvatel

„Zbývá třetí nápoj z rozdrcených bobů, který nazývají čokoládou. Ke kakau přimíchají stejné množství plodů stromu *pochotl* a když je společně rozmělní, vhodí je do hliněné nádoby s vodou...“

(s. 36–37)

Zvyky obyvatelstva

Quetzal, Wang LiQiang/Shutterstock

„Mládež si pilně vyrábí kostýmy z pestrých ptačích per, jež ukořistila. Zelená pírká dává papoušek ara, šarlatová *thlauthot*, *pipizton* taková, jež světlem září, a stočená pera různých barev zas svišťoun se strakatým chvostem, na němž se otevírá zářivý oblouk měnivé duhy.“

(s. 37–38)

Minerva předává recepturu

Peter Paul Rubens, Les, The Metropolitan Museum of Art, 1635

„Tedy nauč mě, panno, sbírat plody (neboť ty, Bakchu, jsi odepřel své dary mexické zemi), které by hořkost tvrdého kakaa zmírnily tak, aby lahodný nápoj potěšil jazyk a šťastným teplem rozhýbal nečinný žaludek.“

(s. 41)

Přísady

„Na váze odvaž libru kakaa, přidej k ní osm uncí cukru a plody přátelským poutem spojené smíchej. Směs rozmnož o kousky jednoho lusku vanilky, či raději dvou k stejnému množství kakaa, jestli chceš, aby čokoláda ovanula otupělé nozdry výraznější vůní nebo aby se žaludek zahřál.“

(s. 45)

Ochucená čokoláda z Florencie

„Tu setřela krůpěje z voňavé kůry citronu, tam vzala vonný dech hyacintu, jinde zas těžké aroma lanýžů, jež pronikavě voní, nebo výtěžek líbezného jasmínu, který jak přeběhlík opustil španělské zahrady.“

(s. 46)

Sandro Botticelli, *Primavera*, detail, Uffizzi, c. 1480

Nádobí

„Z hliněné nádoby je požitek z čokolády větší a její chuť výraznější, jako by ji zesílila nádoba samotná, což jazyk ocení při prvním doušku.“

(s. 48)

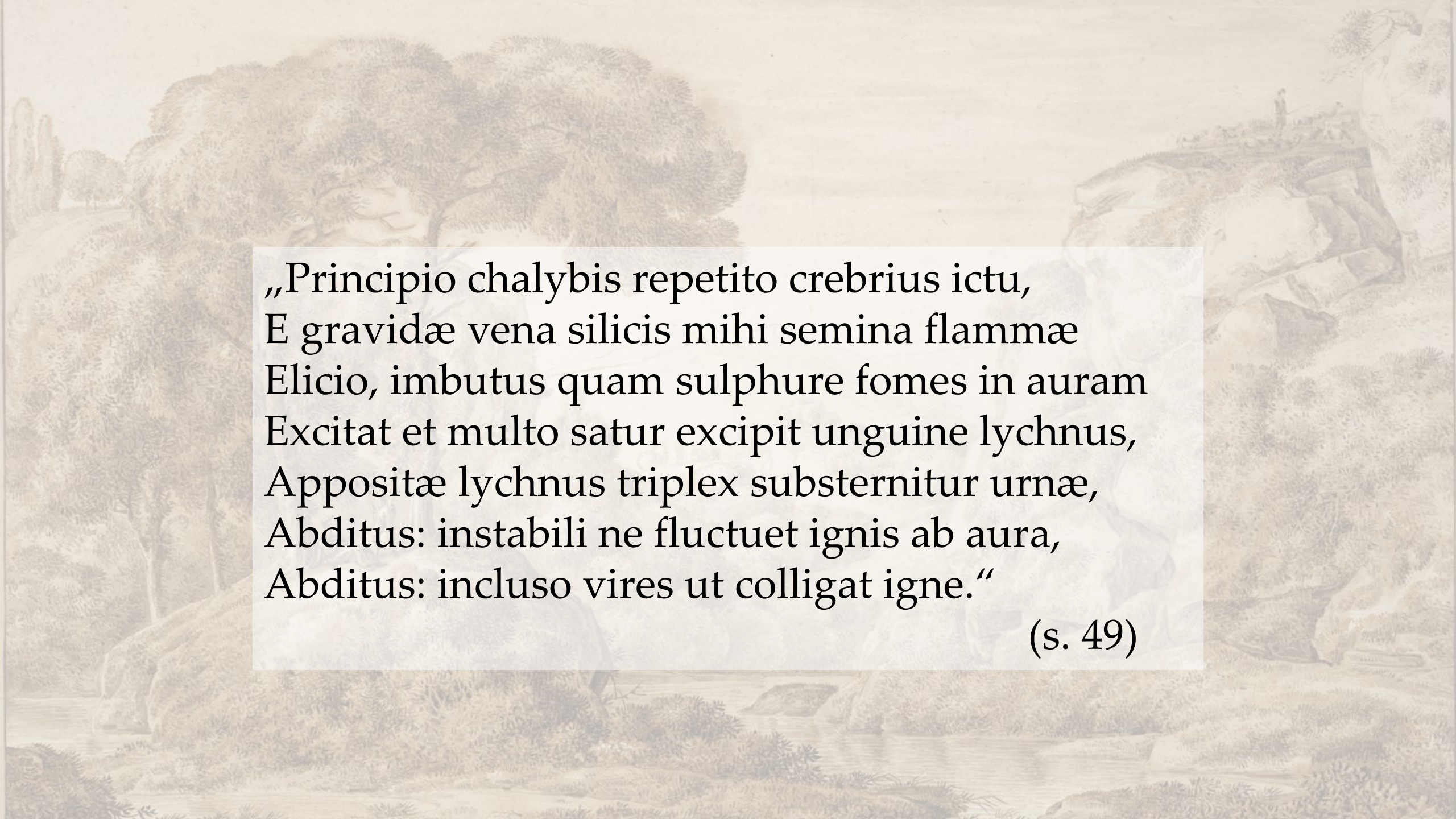
Hendrick Sorgh, Kuchyň, The Metropolitan Museum of Art, 1643

Rituál

„Nejprve četnými údery křesadla vylákám z kusu těžkého křemene semena ohně, který ožije v troudu napuštěném sírou a zapálí lampu plnou oleje. Kastrol postavím nad lampu se třemi knoty; skrytou, aby se oheň nezachvěl v nestálém vánku, skrytou, aby soustředila svou sílu díky uzavřenému ohni.“

(s. 49)

„Principio chalybis repetito crebrius ictu,
E gravidæ vena silicis mihi semina flammæ
Elicio, imbutus quam sulphure fomes in auram
Excitat et multo satur excipit unguine lychnus,
Appositæ lychnus triplex substernitur urnæ,
Abditus: instabili ne fluctuet ignis ab aura,
Abditus: incluso vires ut colligat igne.“

(s. 49)

Molinillo

„Nápoj již vře a je třeba jej vrtičkou míchat. Já mám vrtičku z dubového dřeva, jež se nepodobá vrtičkám běžného lidu. Její rukojeť je delší a na jejím konci je nasazeno spirálovité okruží s mnohými vyřezanými zuby.“

(s. 50)

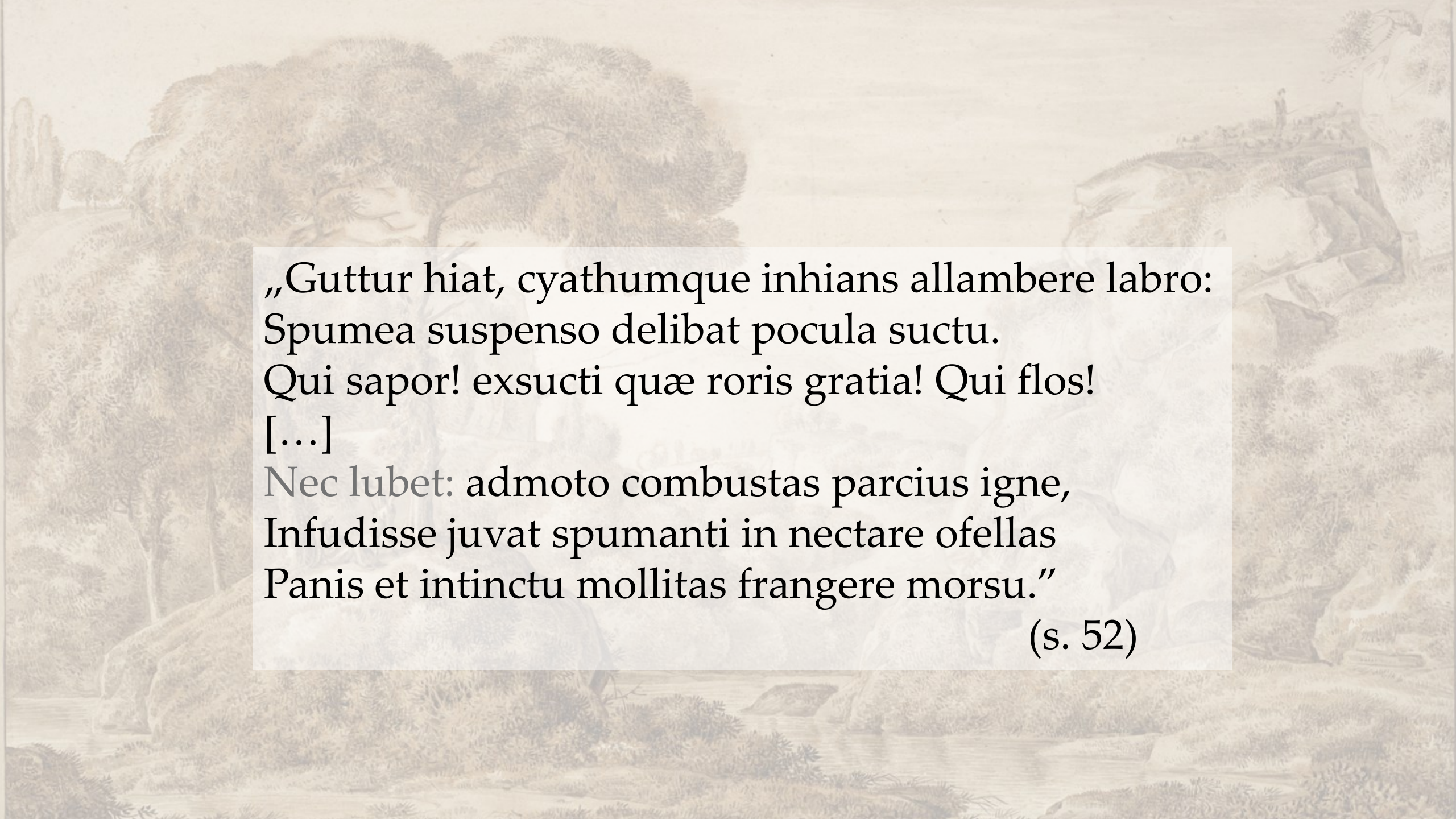
Požitek

„Ústa se otevřou, toužíc olíznout nádobu rty,
a už napjatě sají zpěněný nápoj. Jaká to chuť!
Jaký požitek z vysáté rosy! Jaký buket! Není
snad nic příjemnějšího pro vytríbený jazyk.“

(s. 51)

Luis Egidio Melendez, Zátiší s čokoládou a pečivem, Museo
del Prado, 1770

„Guttur hiat, cyathumque inhians allambere labro:
Spumea suspensio delibat pocula suctu.

Qui sapor! exsucti quæ roris gratia! Qui flos!
[...]

Nec lubet: admoto combustas parcus igne,
Infudisse juvat spumanti in nectare ofellas
Panis et intinctu mollitas frangere morsu.”

(s. 52)

Čokoládová zmrzlina

Jan I. Brueghel, Letní krajina, Národní galerie, před 1625

„Apollón mě nabádá, abych naladil lyru a ve verších vyjevil, jak je třeba schladit indiánský nápoj, aby, svázán ledem a mrazem, zlomil letní horko příjemným chladem.“

(s. 53)

Finále

„Když zpevněný krém s trochou námahy nabereš z kalíšku, uvidíš ztuhlý kopeček čokolády ve tvaru formy. Na ten přitiskuj rty a opakovaně jej saj nebo, ponořiv do něj zuby, ukusuj maličké kousky. Sírius ať klidně si štěká a doráží dvakrát silnějším horkem, ty budeš sát zimní chlad přímo ze sladkého zdroje.“

(s. 56)

III. kniha

Nevkus

„A jakmile hbitým palcem setřeš strnulou ospalost z očí, prolíj se šálkem španělského nektaru. Brzy tě zbaví tvých nečistých výkalů, zbytků včerejší večeře, a lepkavého hlenu, který se přichytil v tvých nejhlubších útrobách, a dobře tak vymete tvé líné břicho.“

(s. 60)

Kopie podle Franse van Mierise, Žena vylévající nočník,
National Trust, 1. pol. 18. stol.

Zrození hypochondrie

„Plačící Proserpina přijala dítě do své náruče a Libitína, bohyně smrti, ho kojila černým jedem. Ohavné Stíny se zběsilými pohledy mu postavily ze stlačeného vichru chvějící se kolébku. V tichém reji se kolem něj proháněly po děsivé ohradě noci a braly na sebe všechny podoby, všechna vzezření, všechny tvary.“

(s. 73–74)

Nemoc

Aert van der Neer, Krajina v měsíčním svitu s mostem,
National Gallery of Art, 1677

„...Když smrtelníci dým vdechli,
spodní část hrudníku se jim rozpálila
a vnitřnosti se hned rozežřály tam,
kde před žaludkem leží *hypochondria*,
orgány břišní dutiny: proto tato
nemoc, jak všichni vědí, nazývá se
hypochondrickou.“

(s. 74)

Neurologické symptomy

„Výpary se dostávají do hlavy a různě ji tísní. Jeden si stěžuje, že se mu hlava otrásá a střílí v ní pušky, jiný, že mu tam burácí bubny, a další, že mu v uších neustále zvoní. Tenhle zas věří, že mu na krk místo hlavy nasadili úl, v němž je uzavřen roj nepokojných trubců.“

(s. 78–79)

Nespavost

„Nyní je spánek zapuzen z očí, jeho plamínek uhasl. Nevrátí jej žádný makový odvar, veselý šepot šumícího lesa, ani potůček, jehož zvukné vlny kloužou kolem.“

(s. 79)

Jean-François Millet, Hvězdná noc, Yale University Art Gallery, 1850

Psychóza

„A to není vše, přeludy mučí rozrušenou mysl. Vím o lidech, kteří se hnáni šílenstvím pokusili skočit do moře, vrhnout se z budovy nebo na sebe opakovaně vztáhnout vražedné ruce.“

(s. 79)

Deprese

„Nad všemi visí neustálý strach: třesou se před kosou smrti, která odevšad číhá a už už je skosí. Jako vězni zavřeni v temném vězení věří, když někdo náhodou zaklepe, že to biřic dovnitř se řítí.“

(s. 80)

A sepia-toned landscape painting. In the foreground, a river flows through a rocky, hilly terrain. On the left, a large, gnarled tree stands on a rock outcrop. In the middle ground, a small building is visible on a cliffside. The background shows rolling hills and a hazy sky. The overall style is that of a 19th-century landscape painting.

Děkuji za pozornost!